

Mariana Rodica ȚÎRLEA
Dimitrie Cantemir Christian University Bucharest
Faculty of Economic Sciences Cluj-Napoca

THE ROMANIAN BANKING SYSTEM'S EVOLUTION IN TIME

Theoretical
article

Keywords

Banking system
Commercial banks
Intermediate
Deposits
Paymentmethod
Current account contract

JEL Classification

G21

Abstract

The Romanian banking system is composed of all commercial banks, which are coordinated by the National Bank of Romania. Besides the role of attracting bank deposits and managing payment methods, banks also play the role of intermediary, which is realized through transactions between debtors and creditors, which is the equation that ensures compatibility between supply and demand in the market, determining thereby, economic growth and increase in the level of the gross domestic product.

1. Originea practicii bancare

Tablele de contabilitate, care au fost descoperite sub ruinele templului Uruc din Mesopotamia, în perioada cuprinsă între anii 3400 și 3200 înaintea erei noastre, dovedesc faptul că, practica bancară, își are originea în antichitate.

Arheologii, au făcut cunoscut faptul că, în acele timpuri, templul reprezenta, pe de o parte, un loc de cult iar pe de altă parte era locul care permitea și dădea posibilitate pentru adpostirea bogățiilor și a produselor de natură agricolă.

În acea perioadă: „Preoții realizau un dublu scop: obișneau recunoașterea și un mic profit. În măsura în care aceste temple depozitau și bunuri perisabile, cum sunt de pildă cerealele, singura modalitate de prestare îndelungată era tocmai împrumutul de consumație, care se restituia din recolta următoare. Avantajul era reciproc. Pentru fideli se asigura plasarea bogăției într-un loc sigur iar pentru preoți se realiza un profit substanțial.” (Turcu, 1994)

Tot în acele timpuri, proprietarii de terenuri căuți negustorii, practicau împrumuturi cu dobândă. Aceste împrumuturi cu dobândă erau controlate de către autorități.

Codul Hammurabi menționează, faptul că apariția contractului de cont curent, este rezultatul combinării între contractele bancare, și contractul de comision, având o vechime de peste patruzeci de secole. La început, s-a practicat comerțul cu produse agricole în baza unor contracte care se încheiau între preoți și comisionari, ce aveau ca obiect produse agricole care urmau să fie vândute de către comisionari, pentru obținerea unui comision, cu obligația de a consimna tot ceea ce intermediu la casa preotului sau a proprietarului.

Codului Hammurabi, toate contractele de împrumut erau vizate de funcționari regali. iar mai târziu în Cartea Exodul din Biblie, se menționează faptul că: "Dacă vei împrumuta cuiva din poporul meu, săracului de lângă tine,

nu te vei purta cu el ca un creditor și nu-ți vei cere dobândă".

„Ca o consecință a anumitor relații de producție istorice determinate, pe o anumită treaptă a dezvoltării societății au apărut banii, ca un produs necesar al procesului de schimb.” (Kiritescu și Dobrescu, 1998)

În dezvoltarea istorică a omenirii, s-a ajuns la un moment dat, când bunurile, nu mai puteau fi utilizate ca mijloc universal de schimb, cauzate de faptul că, au apărut probleme legate de greutate, de transport, de depozitare, în mutarea bunurilor dintr-un loc în altul. Așa că a apărut, o nouă necesitate, care să intermedieze schimbul și să înlocuiască trocul, care s-a practicat până atunci.

La început, banii, au apărut sub forma de monede metalice. Se vorbește de apariția monedelor, prin secolul al-X-lea, înainte de Hristos în China și apoi, în secolele al-VII-lea și respectiv al-VI-lea, înainte de Hristos în Europa.

Pe teritoriul României, se vorbește de monede, aproximativ din perioada în care își fac apariția și în Europa, respectiv, din secolele al-VII-lea și respectiv al-VI-lea, înainte de Hristos. Primele monede au fost cele greco-macedonene, denumite drahmele de argint, pe care geto-dacii au început să le emită aproximativ în anul 300 î. Hristos.

În jurul secolului al-aselea, înaintea erei noastre, are loc emiterea de monede. Primele monede s-au bătut în sanctuare și în orașele comerciale. Este ocazia cu care, apar împrumuturile și camătă. Din această perioadă se vorbește de evidențierea monedelor în conturi și de apariția bancilor.

2. Apariția și constituirea bancilor

Apariția banilor, a determinat și apariția bancilor, proces care pe parcursul timpului, s-a dovedit a parcurge drumul de la simplu la complex, atingând un înalt grad de perfecționare și de diversificare, în succesiunea evenimentelor și a apariției

bancilor.

Începând din sec. IV, se constituie banci publice administrate sau controlate de funcționari.

Pe lângă rolul propriu-zis bancar, aceste banci mai aveau sarcina strângerii impozitelor și dreptul de a bate monede și procedea la efectuarea operațiunilor de compensare între bănci.

Spre deosebire de greci, la italieni, bancile private, apar mai târziu și au sediul central în Roma, unde au posibilitatea să beneficieze și de un extras de cont care servea pentru a vizualiza operațiunile, respectiv datoriile, creanțele și soldul contului deschis la bancă.

În secolul VI, „Justinian codifică uzurile romane în domeniul bancar, fixând dobânda la 6% anual, cu unele excepții justificate (împrumutul maritim poate urma dobânda până la 12% pe când cel acordat bisericilor nu poate depăși 3%). Dimpotrivă, mai receptiv la poruncile bisericii, Occidentul adoptă măsuri drastice. În anul 789 Charlemagne extinde și asupra laicilor interdicția de a percepe dobândă.” (Turcu, 1994)

În Europa Occidentală, o dată cu dezvoltarea și diversificarea afacerilor se dezvoltă și comerțul bancar. Apar concepte și termeni noi, concretizați în: banc, bancher, ban, cambie, bancrut.

În perioada secolelor XII – XIV, se discută și de dobândă.

Banca Veneției, apare în anul 1637 și primește depozite pe termen, ocazie cu care se calculează și dobânda la aceste sume.

Banca din Amsterdam, în anul 1609, pentru prima oară, eliberează depunătorilor certificate negociabile. Valoarea acestor certificate negociabile, se exprimă într-o monedă de cont. Acest monedă în cont, este cotelat, fiind raportat față de moneda oficială din Stockholm în 1656. Banca oficială din Stockholm o nouă bancă, bazată pe alte practici, capabilă să distribuie lichiditate în sensul că, depozitele reprezentate prin

certificate nu erau purtătoare nici de comisioane și nici dobândă, iar certificatele puteau fi răscurse la rate de bancă la valoarea nominală în numerar.

Erau depozite fără o scadență fixă, este ocazia cu care moneda metalică se transformă în bancnote.

Mai târziu, apare Banca din Amsterdam. În 1694, apare ca și societate pe acțiuni, Banca Angliei. Prin subscripție publică, al cărei capital este împrumutat în totalitate statului și primește dreptul de a emite bilete de bancă. Astfel, depunătorii de disponibilitate au posibilitatea de a intra în posesia unor carnete, ce conțineau bilete de bancă în valoarea depunerilor efectuate de către ei în contul bancar. În felul acesta, puteau dispune de sumele aflate în cont.

Prima casă de clearing, se constituie în 1760 la Edinburg, în Scoția. Scopul creării acestei case de clearing urmărea activitatea de compensare a creanțelor și datoriilor reciproce, ce aparțineau celor apte banci fondatoare, urmate în 1773, de principalele banci londoneze.

În anul 1791, se constituie Banca Statelor Unite, cu drept de a bate monede și de a emite bilete.

În anul 1776, se constituie Casa de Scont care avea drept obiect de activitate atragerea de depozite, urmând apoi, să emit bilete care purtau numele de recunoaștere la vedere.

În anul 1800, generalul Bonaparte ajută la constituirea Bancii Franței, care pe lângă atragerea de depozite emitea și bilete de bancă.

Prima bancă în România ”și-a făcut apariția la jumătatea secolului XIX, Banca Națională a Moldovei.” (Kiritescu și Dobrescu, 1998)

În anul 1844, Banca Angliei și-a reorganizat activitatea pe două sectoare: un sector pentru activitatea de emisiune și un sector pentru operațiuni bancare.

Primul sector era destinat, să primească orice depozit iar în cadrul

celui de al doilea sector, clienii efectuau operațiuni de depunere și apoi operațiuni de retragere de numerar. Calitatea de membru se dobândește prin cumpărarea de p r i sociale, cu dreptul la un singur vot, în adunarea generală indiferent de numărul p r ilor sociale dobândite și corespunzător apare r spunderea în limita capitalului subscris și posibilitatea de a obține o cotă parte din beneficiile obținute de către bancă în urma operațiunilor bancare efectuate.

3.Evoluția băncilor din România

Practica bancară românească își are originea în antichitate.

„În Transilvania, primele instituții de credit apar în deceniile patru și cinci ale secolului al 19-lea. Acestea funcționează în Arad, Sibiu, Brașov, ca sucursale ale unor puternice bănci din Viena și Budapesta. Sistemul bancar din Transilvania era subordonat sistemului bancar austro-ungar.” (Turliuc și Cocris, 2005)

În secolul al-XIX-lea, societățile bancare cunosc trei etape de dezvoltare:

- Etapa I, caracterizat de apariția și dezvoltarea băncilor de emisiune;
- Etapa II, apariția și constituirea mai multor bănci axate pe operațiuni bancare;
- Etapa III, constituirea băncilor comerciale ca societăți pe acțiuni subscrise de public.

Apariția primei bănci în România” și-a făcut apariția la jumătatea secolului XIX, Banca Națională a Moldovei fiind prima bancă înființată în țara noastră la 12/24 martie 1857, cu sediul central la Iași și sucursale la Galați și București” (Kiritescu și Dobrescu, 1998), după care și-au făcut apariția în timp, mai multe bănci, astfel că: ”în anul 1860 existau în București 96 de astfel de afaceriști, din care 39 erau bancheri-c m tari.” (Kiritescu și Dobrescu, 1998)

A doua bancă din România, a funcționat, ca filială a Băncii Imperiale Otomane din Constantinopol.

A urmat Banca Națională a României, ca Bancă Centrală în anul 1880, continuând cu înființarea de alte bănci noi cu capital românesc pe întreg teritoriul României.

În luna octombrie 1916, Tezaurul Băncii Naționale se mută la Iași, după care, la 21 decembrie 1916, se depune la Kremlin. În iulie-august 1917, cu autorizația guvernului, depozitul de valori și efecte a fost predat, pe bază de protocol, aceluiași tezaur rus de la Kremlin. “La 3 decembrie 1919, prin asocierea unui număr de 17 mari bănci s-a marcat un progres important al activității bancare, prin evitarea manipularii numeralului și reducerea costurilor serviciilor. Mai mult de jumătate din rulajul total al Casei de Compensare era reprezentat de patru mari bănci: Marmorosch, Blank & Co, Banca de Credit Român și Banca Comercială Română și Banca Românească” (Turliuc și Cocris, 2005)

Acest creștere a băncilor este urmată de creșterea numărului falimentelor., determinate de scăderea solvabilității în criza anilor 1929-1933, care a afectat puternic activitatea băncilor din România.

În anul 1934 și 1935 prin câteva legi s-a procedat la revenirea sistemului bancar, respectiv:

1. în 1934, Legea asanării datoriilor agricole și urbane;
2. în 1934, Legea pentru organizarea și reglementarea comerțului de bancă
3. în 1935, Legea pentru înlesnirea și refacerea creditului;

Din anul 1946, Banca Națională a României, are rol de organizare și de control asupra tuturor băncilor, publice sau private din România.

În anul 1948 au fost dizolvate, băncile și instituțiile de credit, cu capital particular sau de stat. Au rămas din acel moment și funcționează:

1. Banca Națională a României;
2. Casa de Economii și Căcuri Populare;
3. Casa de Depuneri și Consemnățiuni;
4. Întreprinderile bancare înființate printr-o convenție stabilită, între Statul român și un stat străin;
5. instituțiile de credit înființate printr-o convenție stabilită, între Statul român și un stat străin.

Activitatea bancară era subordonată Consiliului de Miniștri și era realizată de următoarele bănci specializate:

1. Banca pentru Agricultură și Industrie Alimentară;
2. Banca de Investiții;
3. Banca Română de Comerț Exterior

“Începând cu anul 1946 și în perioada care a urmat până în 1990, asistăm la un proces de lichidare a sistemului bancar clasic, de transformări structurale și funcționale, prin care se pun bazele unui sistem bancar etatist care trebuia să răspundă comandamentelor de tip socialist, super-centralizat. Nu se poate vorbi în această perioadă de un sistem bancar care să poată promova o strategie monetară și de credit în nume propriu, ci de un sistem fără coloană vertebrală.” (Turliuc și Cocris, 2005)

Prin Legea nr. 33/1991 privind activitatea bancară și Legea nr. 34/1991, se stabilesc reguli de funcționare și actualul Statut al Băncii Naționale a României, băncile sunt societăți comerciale de tip societăți pe acțiuni, cu statut special, pentru care se constituie și funcționează după legea comună societăților comerciale dar și după legi specifice, numai în condiții de autorizare și sub directă supraveghere a Băncii Naționale a României.

4. Cadrul legal al băncilor

Cadrul legal de funcționare și organizare al băncilor din România este asigurat, prin legea comună, Legea 31/1990, privind societățile comerciale și prin legi specifice sectorului bancar, care sunt concretizate în:

1. Legea nr. 33/1991 privind activitatea bancară;
2. Legea nr. 34/1991 privind statutul Băncii Naționale a României;
3. Legea bancară nr. 58/1998;
4. H.G.99/decembrie 2006.

Aceste legi, sunt actualizate cu modificările și completările ulterioare.

5. Specificul activității bancare

Structura teritorială reprezintă organizarea pe verticală a băncilor comerciale și cuprinde:

- 1) Centrala bancară, este societate comercială cu personalitate juridică, cu rol de îndrumare, analiză și de control a activelor subunităților bancare din rețea;
- 2) Sucursale bancare, reprezintă unități bancare fără personalitate juridică, care au dublu rol operativ, în sensul că, pe de o parte își desfășoară și diversifică relațiile cu clientela, iar pe de altă parte, are rol de îndrumare, analiză și control al unităților din subordine;
- 3) Reprezentantele bancare, sunt unități fără personalitate juridică, cu rol operativ, aflate în subordinea sucursalelor sau în subordinea centralei bancare. Se deschid acolo unde sucursalele nu acoperă volumul operațiunilor bancare;
- 4) Agențiile bancare, sunt unități fără personalitate juridică și funcționează, pe lângă reprezentante sau sucursale.
- 5) Punctele de lucru, sunt unități fără personalitate juridică, deschise unde volumul operațiunilor bancare este foarte mare, de regulă în locuri publice.

În conformitate cu Art.1 din Legea 58/1998, activitatea bancară în România se desfășoară prin Banca Națională a României și prin bănci. Băncile, conform Art. 8 din aceeași Lege, precizează faptul că, băncile sunt persoane juridice române, iar sucursalele băncilor străine pot desfășura, în limita autorizației acordate, următoarele activități:

- a). acceptarea de depozite;
- b). contractarea de credite, operațiunile de factoring și scontarea efectelor de comerț, inclusiv forfetare;

- c) emiterea și gestiunea instrumentelor de plată și de credit;
- d) plăți și decontări;
- e) leasing financiar;
- f) transferuri de fonduri;
- g) emiterea de garanții și asumarea de angajamente;
- h) tranzacții în cont propriu sau în contul clienților cu:

- instrumente monetare negociabile (cecuri, cambii, certificate de depozit);
- valută;
- instrumente financiare derivate;
- metale prețioase, obiecte confecționate din acestea, pietre prețioase;
- valori mobiliare;
 - i) intermedierea în plasamentul de valori mobiliare și oferirea de servicii legate de acesta;

j) administrarea de portofolii ale clienților, în numele și pe riscul acestora;

k) custodia și administrarea de valori mobiliare;

l) depozitar pentru organismele de plasament colectiv de valori mobiliare;

m) închirierea de casete de siguranță;

n) consultanță financiar-bancară;

o) operațiuni de mandat.

Bancile pot desfășura activitățile prevăzute de legislația privind valorile mobiliare și bursele de valori prin societăți distincte, specifice pieței de capital, care vor funcționa sub reglementarea și supravegherea Comisiei Naționale a Valorilor Mobiliare, cu excepția activităților care, potrivit acestei legislații, pot fi desfășurate în mod direct de către bănci.

Operațiunile de leasing financiar vor fi desfășurate de către bănci, prin societăți distincte, constituite în acest scop.

6. Concluzii

„Pornit inițial cu patru bănci de stat, sistemul bancar românesc s-a dezvoltat pe parcurs și s-a consolidat, băncile noi p trunzând treptat în sistem și construindu-

și încet poziții relativ stabile pe piața bancară românească. Au p truns pe piața băncile străine ce se adresează afacerilor profitabile ale agenților economici din România și care constituie un puternic factor concurențial ce stimulează băncile românești – în dezvoltarea și modernizarea activităților proprii.” (Nutu, 2006).

Băncile sunt fac parte din categoria instituțiilor de credit.

Banca reprezintă „o entitate activitate constituită în atragerea de depozite sau alte fonduri rambursabile de la public și în acordarea de credite în cont propriu”.(HG99/2006)

Activitatea bancară în România, reprezintă o componentă a sistemului economic românesc. Acesta, se realizează în cadrul sistemului bancar, în cadrul căruia, își desfășoară activitatea băncile comerciale și Banca Națională a României, care are rol conducător. Sistemul bancar românesc este alcătuit din subsistemul conducător, al Băncii Naționale a României și subsistemul băncilor comerciale. Relațiile financiare dintre cele două subsisteme bancare, sunt relații financiare reciproce, al căror rol este de motor în economia de piață și care se concretizează în sporirea masei monetare, în economisire, în formare de capital, investiții. Astăzi sistemul bancar, trebuie să răspundă cerințelor pieței, în condiții de criză, pentru a susține clienții cu afaceri profitabile.

Bibliografie:

- [1] Turcu, I., (1994) *„Drept bancar, Operațiuni și contracte bancare”*, Ed. Lumina Lex
- [2] Kirișcu, C., C., Dobrescu, E., M., (1998) *„Băncile, mică enciclopedie”*, Editura Expert, București
- [3] Turliuc, V., Cocris, V., (2005) *„Monedă și Credit”*, Editura Ankarom, Iași
- [4] Nișu, I., (2006) *„Control și audit bancar”*, Editura Expert, București
- [5] H.G. 99/2006